

BUSZKE LETTEM MIRÓRA

HOLTI MÁRIA

Az éjszaka további folyása is bolondosan alakult. Bolondosan, mert sehogy se akaródzott elaludnom, ebben fiatal mama horkolása is gátolt, és folyton olyan dolgok jártak az eszemben, melyek valamilyen formában kapcsolatban álltak a háziakkal. Például a török-dúlás, és itt a gondolat végtelenül elkalandozhat. Lám, pont az ő ágyukban alszom, korrepetálok a gyereket, és ha ez így megy még pár napig, törökül is megtanulok. Éreztem, tudtam, képtelen gondolatok ezek; nincs olyan aprócska, eldugott nép, melyet a történelem folyamán el ne kapott volna — akár egy icipicit is — az agresszorkodás vágya, jelen időben a nemzeti nagyság-dicsőség-területszerzés-országgyarapítás tömegpszichózissá dagasztott gyönyörűsége az egyedül üdvözítő tanokkal és demagógiákkal, múlt időben pedig a rosszalkodó gyerekek kijáró elnéző megmosolygás, hazug restelkedésbe burkolt büszkeség, miszerint:

— Lám!

Így lámkodtam, farizeuskodtam magamban, közben át-átpislogtam fiatal mama mennyezetes ágyára, mert a takarók mennyisége miatt mennyezetesnek látszott az ágy. A takarókat nem felejtette el, hiszen már előre attól tartott, hogy Sz.-ban végzetesen meghűl, a gondolatsorból kimaradt a varázsló, illetőleg a fűvész, aki menten meg is gyógyíthatná, nagybátyám logikáját véve kölcsön. (Gyomorfekély-operációjának előestéjén fokhagymás kolbásztól kezdve a savanyú káposztáig és lőre borokig minden tiltott dolgot evett és ivott környezete legnagyobb hüledezésére: „Mit bámultok? Ezen már nem rosszabbíthatok, holnap meg úgysis rendbe hozzák.”)

Új környezetemben időről időre félni kezdtem. Ennek a félelemnek nincs neve, mert megközelítően sem hasonlít a való-

ságos rettegésre, amit rettegésnek neveznek, ha fellép. A hársfa terebélyén módjával beszűrődött egy utcai lámpa folyton kialudni készülő fénye, holott nyilvánvaló volt, hogy el nem alszik. Három-négy karnyújtásnyira ott hortyogott fiatal mama kisimult, üdvözült arccal, végre sínen, végre nyeregben van, végre történik vele valami, ami sehogy se hasonlít a történetelen évek gyötrő eseménytelenségére; jobbra tőlem, két-három fallal odébb egy bugyogós fiatalasszony, őt is az este folyamán láttam először, lázcsillapítóért ugrott át valamelyik gyerekének, fiatal, húszonnyolc éves, és tizennyolc éves kora óta várja Musztafáját, hogy az ég és az ő szerelmére, térne már vissza abból a lehetetlen nevű flamand bányából, mert ha ez így megy tovább, ő is itthagya csapat, papot ugyanilyen ideiglenesen, és azt mondja majd, hogy muszájból volt, vis major.

Hallgatom a megháborodott macskákat, ahogy kaparnak, nyarvognak, surrognak az alacsony ablak alatt, tisztelik a muskátlikát és végtelen párbeszédet folytatnak a holddal, ahol tudomásom szerint éppen senki nem jár.

A gondolatok irányítása-terelése gyakran megerőltető feladat; Sz.-ban, ismeretlen emberek fedele alatt, fiatal mama kíséretében még nehezebb, különösen, ha a közelben óránként-másfelénként rozsdatemetőbe való villamosok zörögnek csak azért, mert valaki benne felejtette őket az éjszakai menetrendben.

Ez már azért más világ, mint a két pálmás, GAGGIÁ-ja, itt aranyért se kapsz sehol presszókávé, ennek az óriásvárosnak megvan a maga műszakokra osztható ritmusa, valami belső rend, amit vagy első pillanásra észreveszünk, vagy soha, a későbbiek folyamán. Megpróbáltam elképzelni a fűvészt a maga alkimista barlangjában, kapuja felett az alkimisták cégérével, előszobájában pedig ott lóg a bekeresztezett MŰKODÉSI ENGEDÉLY. Előre feltett szándékom volt fiatal mamával nem bemenni a kuruzslóhoz, ismeretlenül sem adhatom meg neki az elégtételt, hogy ennyire komolyan veszem. Annak a gyanúja pedig, hogy egyáltalán a színe elé se bocsátanak, fel sem merült.

A reggeli kivonulás fiatal mama elképzelése szerint történt. A holmikot otthagytuk, fiatal mama csak egy pokrócot erőltetett a hónom alá, soha nem lehet tudni, milyen a fűvésznél a szobahőmérséklet. Marasztaltak reggelire a háziak, úgy ráadásként, de fia-

tal mama már annyira izgágán toporgott kis sarkos cipőjében az udvar legközelebb eső macskakövein, hogy a háziak se erőltették túlságosan a joghurt-reggelit.

Napfénynél mindent tisztábban, világosabban látunk. Legszívesebben dezertáltam volna, majd arra akartam rávenni fiatal mamát, hogy a Karabégovics utca háromba menjünk villamossal, útközben is sokat láthatunk, nézegethetjük a város lakóit, valamelyikükkel még hasznos ismeretséget is köthetünk, de fiatal mamán ismét erőt vett a nagyvonalúság, és ott a járdán, a hársfa tövében kis bőrtáskájával hadonászva kiabálni kezdett: Taxi! Taxi! A járókelők meglepetten nézegették a jelenséget, vele együtt engem, a hónom alatt pokrócot szorongató kísérőt, és nevetve, jelentőségteljesen összenéztek, a fejüket csóválták, hiszen arrafelé semmilyen taxiállomás nem volt található, több száz méteres körzetben. Egy pillanat töredékére mintha Hudeket láttam volna, amint éppen fékpofái kopási százalékát próbálja megállapítani; fiatal mama rendületlenül hadonász, és szemmel láthatóan pánikot kelt.

Mégis taxival tettük meg az utat a Karabégovics háromba, és hogy nem kellett tünetőn mellőznöm a fűvész társaságát, azt ő maga oldotta meg. Titkárnöje ugyanis előzékenyen fogadott, helylyel, koktéllal kínált, és tapintatosan megkérdezte, milyen névre volt szabad az előjegyzés. Fiatal mama nem értette vagy nem akarta érteni az udvarias érdeklődést, már attól tartottam, utasításokat ad:

— Ne tessék... nem a társadalombiztosítóval...

— Értem, értem — tralalázta a lány, és egy jókora könyvben kezdett lapozni. — Hát akkor nézzük, mikor is felelne meg. Például, jövő hónap huszon... Igen? Megfelelne? Ez egy csütörtöki nap, nagyon, nagyon szép csütörtöki nap, és délelőtt tizenegy húsz.

Évekig, évtizedekig feküdt moccanatlanul, öngyilkosan a mennyezetet bámulva, és hogy környezetét hathatósabban büntethesse, talán nem is gondolt közben semmire. Ha csak nem szerelmére, akivel majd délután fog találkozni, egyetlen titkára, évtizedes rettegek forrására, apánk miatt, önmaga miatt és a sivatagi úr miatt, ami a nyomában keletkezett, aztán az egyház szerinti vétek miatt is, amely kizárja a szerelmet, csak a kötelesség, megalkuvás szerinti odaadást ismeri, az örömtelen mechanizmusokat. Pedig megtanulta az örömet az alatt a négy nap alatt, amíg magánál tartotta, mert ez így

volt szokásban, ezen senki meg nem ütközött, ennek ez volt a rendje, és mindenki megértő, tapintatos maradt, mert ha az élőkre nem is voltak túlságosan tekintettel, tudták, a jövő generációk üzenetét közvetítik a bizalom meghitt kis jelei vagy a véletlenül előcsalt sikolyok. A jövő pedig ott az a tabu volt, melynek nem volt szabad akadékoskodással, kicsinyeskedéssel útját állni, ellenkezőleg, a szerelmesek útját egyengetni kellett, ha nem mással, hallgatással, lábujjhegyen való járással és pisszegésekkel, jelentőségteljes kis összepillantásokkal, amiket csak nagybátyám leendő felesége profanizált, már akkor, nyolcéves korában:

— Azok ott mit csinálnak?

Elhallgass, gyerek, az apád istenit, hogy ez minden lében kanál, és négy nap múlva, ha nem is értette, de tudta, mi történik, amikor a jelölt odébbállt, hogy csak jó másfél évtized múltán térjen vissza, amikor már egyáltalán nem volt aktuális a gyors távozás okait feszegetni. A körülményeket sem. Holott, csak levegőzni ment, és hogy ilyen időtartamúra sikerült az a levegőzés, akkor azzal már senki sem törődött, meg nem is illett volna, mert fiatal mama akkor már rég, apámmal dacolva bámulta a mennyezetet, és ebből az öngyilkosságából még a megszállás, az ellenállás hírei, nyomorúságai se zökkentették ki, ellentétben nagybátyám akkor már nyuguló, leendő feleségével, aki igen is, nagyon hasznos szolgálatokat tett Ilijáéknak anélkül, hogy a szolgálatok fontosságáról fogalma lett volna. Talán, ha tudja, akkor sem izgatja különösebben, csak tette, mert nem tenni egyszerűen nem lehetett, olyannyira nem, mint amennyire az ember nem lehet el lélegzés vagy kút nélkül. És most itt állt mellettem, virul és izgott, kapkodva süllyeszti táskájába a titkárnő által felfirkantott dátumot, és amilyen sebesen rontott be, ugyanolyan sebesen távozik, botladozva követem.

Úgy döntöttünk, hogy ha már ilyen szépen elszállásolódtunk Sz.-ban, és hogy a Hudeknek fizetett pénz se menjen egészen veszendőbe, maradnánk még pár napot, amolyan turisták leszünk, és majd csak csinálunk valamit. Ennél okosabban nem is határozhatunk volna, vagy szerencsétlenebbül, ki tudja, mert a délután folyamán fiatal mamát összehozta a sors élete nagy szerelmével, Miróval, akitől négy nap boldogság után vált el annak idején. A nagy

bazár átjárójában, ahol a forgalom elképesztő, ott ismert rá. Miró csak bámult, bámult, a végén azt mondta, te nem így nézel ki, hol a vastag hajfonatod, te olyan merengőforma voltál, bizony, nehéz volt rólad leszoknom, itt valami nem egyezik, hiszen fényképem is van rólad, te voltál a legkülönb lány, akivel valaha találkoztam, és most itt, ilyen rozogán, nahát! — kiabál, nevetgél, hátba veregeti fiatal mamát, ismételgeti a rozoga szót.

Nézem, hogy lendül enyhe ingadozásba fiatal mama vérnyomása, nézem, ahogy fakó, papírszínű arca megpaprikásodik, és évtizedek üzenetét akarja egyetlen szóba vagy tőmondatba sűrítve odavágni Miro fejéhez, hogy az összerogyjon az ütés alatt, és itt, a nyugati metropolisokat is megszégyenítő forgatagban könyörgőre vegye, megalázkodjon, esdekeljen előtte, míg fiatal mama fontolóra veszi a jól kimért és kihegyezett választ, azt, ami ilyenkor és itt a legmegfelelőbb, és telibe talál; de nem, csak hallgat, arcát, mint aranyos napraforgót, Miro felé fordítja, gyakran gyulladásos szeme lassan könnybe lábad, nem, ez már nem színész, ez a valóság; a legtermészetesebb mozdulattal igazít egyet Miro inggalérján, és ezt suttogja:

— Te szemét.

Miro nagy darab ember, az a fajta, akit az öregedés, az öregség sem zsugoríthat össze, ezért sokkal fiatalabbnak látszik, mint amilyen, lapátkezekkel, deformálódott, vastag, feketeszegélyes körmökkel, amik csak kórházban szoktak valamennyire kifehéredni, mert ott semmi kilátás arra, hogy valamit tevékenykedhessen vagy legalábbis, segíthessen a fűtőknek. Ahogy elnézem, bányász lehet, ez gyorsan ki is derül, már mondja is az adatait, T.-ban dolgozik, rég nyugdíjban lehetne, de képtelenség azt a bányát otthagyni, mi lenne akkor a többiekkel, ha ő nincs, egy vasat se keresnének, az évi szabadsága már így is majd két hónapra megy fel, de ebből egy hetet ha kivesz, mivelhogy azok a szerencsétlenek ott nélküle elnézgelődhetnének, aztán a termelés is, valami hőerőművet terveznek építtetni, az pedig zabálja a szenet. A lökdösődés mintha fokozódna, aki megtaszítja fiatal mamát, azonnal vissza is kapja, rúgás formájában, és várom, mikor kezd el pofozkodni, hogy türelemre intse a járókelőket.

— Tudod, Stefka — mondja Miro, és csak ekkor jut eszembe, hogy fiatal mamának neve is van, ebben a változatban soha nem hallotram, Stefka, Stefánia, már rég nem bajlódtam hivatalos iratokkal, kivonatokkal —, tudod, Stefka, én csak azt akartam ki-

próbálni, milyen is az, amikor az ember azt teszi, amit éppen nem kellene. — És már csak neki beszél, olyan szaporán, mintha rádió szólna valamilyen képtelen nyelven, hadar, néha a lábunkra lépnek, fiatal mama visszarúg, az illető káromkodik elmenőben, rokonokat emleget meg ilyesfélétet, de erre már nem lehet reagálni, csak a lökdösődésre, taposásra; kissé odébb vonulunk, a papucsos szektor kerítése mellé, felül szatén, alul kőkemény kivitelű papucsok sorakoznak sorsukra várakozva hihetetlen mennyiségben, ennyi láb talán nem is létezik, türkizhideg színek, ordító színek, a járókelőnek feltétlenül észre kell vennie. Miro végigpásztazza tekintetével a papucssorokat, látom, felőle lehetnek tízszögletesek is, akkor sem látja, csak nézi őket, egyedül Stefkát bővíli meleg tekintetével, már kellemetlenül kezdem érezni magam, de azért nem lehet innen csak úgy egyszerűen eltűnni, talán, ha kitalálnék valami nyomós okot, majd mentőötletem támad, hívjuk meg Mirót hozzánk, hiszen nagyon jó szállást szereztünk. Első pillantásra mintha fiatal mamának is tetszene az ötlet, de elkedvetlenedik:

— Pont ez az. Mivel olyan rendes emberek, mit is szólnának, hogy férfiakat viszünk szobára.

Ez a szobára kifejezés egészen újnak hatott fiatal mama szótárában, és módfelett gyakorlatias gondolkodásra is vallott. Miróra nézni nem mertem, meg bántott is a rajongásnak az a nagyon gyanús árnyéka a szeme sarkában, ahogy fiatal mamát bámulta, talán irigyeltem is őket egy kicsit, hiszen bármennyire is titkolták, csak a vak nem látta, milyen mérhetetlenül boldogok. Mindenesetre azt indítványoztam, hogy egy összevont ebéd-vacsora érdekében beülhetnénk egy közeli falatozóba, a többit majd meglátjuk.

— A többit? mit, a többit? — firtatta fiatal mama, akinek szinte kapóra jött, ha egy szóba, kifejezésbe most belekapaszkodhat, ezzel is ügyesen húzva az időt, azaz a vizet saját malmára. Én is örültem, hogy ilyen, beleakaszzkodásokra alkalmas kifejezésekkel a segítségére lehetek, ha szerény mértékben is, és amennyire az egyre gyorsuló forgalom engedte, olyan sebesen közeledtünk a KABIRIA nevű falatozó felé.

A KABIRIA sem bizonyult nyugalmasabb helynek az átjárónál. Egyetlen asztal akadt, ahol csak ketten ültek, ide betársultunk, jobb embernek ítélve bennünket, még örültek is nekünk, nyilván úgy ítélték meg a dolgot, hogy rosszabbak is jöhettek volna.

Fiatal mama minden átmenet nélkül, váratlanul a szomszédokra vetette magát, kivallatta őket életkörülményeik felől, megtudta,

hogy szintén bányászok és szintén t.-iak. Erre már Miro is bekapcsolódott az addig egyoldalú társalgásba, ami főként abból állt, hogy fiatal mama szüntelenül kérdezett. És a kedves fiuk? És a kedves vejük? És a fűtést hogy oldják meg? Tartanak-e malacokat, vagy az az olyan nagy házakban tilos, ugye? Még egy csirkét se? Járnak-e a kedves asztalszomszédok templomba, hogyhogy nem? Hogy azt se tudják, milyen valláshoz kellene tartozniuk, ha tartozni akarnának? Egy ideig adta a rémületet, aztán nevetgélésbe csapott át, mint aki valami végtelenül nevetségeset hall, hiszen ilyen rendes emberek, mint az asztalszomszédok is, nem lehetnek ennyire felelőtlenek, már megbocsássák, ő csak a saját meglátását mondja, a világeért se avatkozna bele senki belső ügyeibe, mindenki a maga szerencséjének és életének a kovácsa. Miro itt hevesen bólogatni kezdett, aztán éreztem, hatalmas bányászbakancsával az asztal alatt fiatal mama kis sarkos cipőjét rugdossa, és ellentétben a járókelők esetével, boldogan tűri, nem rüg vissza. Elérkezettnek láttam az időt, hogy tapintatosan távozzak, Miro és az asztalszomszédok társaságára bízva fiatal mamát, még egyszer megkérdeztem, tudja-e a címünket, nehogy eltévedjen, és a rendőrségen sirdogálva kelljen összeszednem. Sértődötten és nyomatékkal nyugtatott meg, hogy ő még egy ekkora városban sem téved el, mint ez az Sz. És Miro is intett, hogy nyugodtan mehetek, megvannak ők nélkülem is.

Akárha egy óriás pannóra kerültem volna, vagy egy gigantikus toronyóra szerkezetébe, ahol mindennek helye és mindenkinek feladata volt, a szándékokat kis mérőműszerekkel ellenőrizték; megpróbáltam magam elé idézni a három kecske ábrázatát, az egész újból felfedezett világot, Ilija egy-egy félmondatát. Az arcok között ott bárgyúskodtak a katedrális kőarcai is, hogy ismét és ismét becsapjanak, nem tudva eldönteni: élők arca-e vagy nemes civiseké.

Az utcákon mindenütt lutriszelvényeket kínálgattak, mondtam, nem akarok meggazdagodni, az egyik árus le is hülyézett, hogy hova gondolok, meggazdagodni, erről szó sincs, de azért általában megveszik azokat a szelvényeket, hátha. Ebben maradtunk, aztán eszmecsere eszmecserét követett, és félúton, két sorsjegyárus között, rögtönzött összehasonlításokat végeztem az azelőtti üvegházi életem és e között a nyílt között, ami már-már majdnem olyan jól olvasható, akár egy bulvár lap vezércikke.

Tanúja voltam hát, hogyan rendeződik jó irányban az emberek dolga, bár azt sem kérdeztem meg, nős-e ez a Miro egyáltalán, még hírbe keveredik, és hogy ezenkívül még milyen akadályok állhatnak útját fiatal mamával való boldogságának. És akkor, véletlenül, de nem alaptalanul, belém nyilallt a gyanú: nem szaladok-e — mint majdnem mindig ítéleteimmel — a rúd elé, elvégre Miro semmi olyat nem mondott, ami további találgatásokra adhatna okot. Fiatal mama se, azonkívül, hogy tündökölt és úgy virult, ahogy se én, se nagybátyám, se nagybátyám felesége soha nem láthattuk. Mindenesetre alapon, illik vagy nem illik, vettem egy szerényebb xéniacsokrot, hogy alkalmasint átadjam Mirónak; ha már szóban nem merek, legalább a xéniák nyelvén célozzak elvontabb dolgokra, ő meg majd beszél közben a bányában viselt dolgairól, és újból a szájunkba rágja, hogy ha ő nincs, ebben az országban fű sem terem, nemhogy nehézzipar.

A csatornában alumíniumvörös, kásaszerű víz hömpölygött, kétoldalt palotasor, madártávolságra pedig füstködöszerű foszlányok utaztak. Na, ez is Mirónak köszönhető, sóhajtottam, ez a mérhetetlen mennyiségű széndioxid, a környező erdők tölgyei (ezt jól láttam Hudek taxijából) tehetetlenül engedik le ágaikat, és anélkül, hogy ismertem volna, nagyon büszke lettem Miróra, aki országok arculatát képes átformálni.

Elképzelhetetlen mennyiségben ettem parányi, cukrászdának nevezett helyiségekben török édességeket, csupa méz, dió és mandula, meg az a vermisszelnek nevezett tészta, amit évszázados receptek alapján főzött öntetekbe áztatnak. Megnéztem az ikonokat, végtelen folyosók, tömve az ortodox művészet csodáival: sanda szemű madonnák pislogtak le, gerincferdüléssel szentek éldegéltek feketén az idők látható rétegei alatt, ezüstök, ezüst foglalatok, diótörzsnyi gyertyák, egy világbéke flancos, kézzelfogható bizonyítékai. Éreztem, jómagam se tettem soha mást, mint gyűjtöttem bizonyos ikonokat, barátaim, ismerőseim és mindazok ikonjait, akiket a magam esetlen módján szerettem, mert jó az, demagógia nélkül is jó, ha az embernek megvannak a maga ikonjai azon a bizonyos falon, amit átmeneti valóságnak neveznek.

És minden bizonnyal, a legfontosabb valóságnak.